

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2022

Alona Radchenko

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Válka na Donbasu a její sociální dopady na místní
obyvatelstvo**

Bakalářská práce

Autor práce: Alona Radchenko

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. května 2022

Alona Radchenko

Bibliografický záznam

RADCHENKO, Alona. *Válka na Donbasu a její sociální dopady na místní obyvatelstvo*. Praha, 2022. 45 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Teritoriální studia. Vedoucí diplomové práce Mgr. Daniela Kolenovská Ph.D.

Rozsah práce: 59 060 znaků

Abstrakt

Předložená bakalářská práce analyzuje změny, kterým v důsledku ozbrojeného konfliktu na Donbase od roku 2014 každodenně čelí jeho předváleční obyvatelé. Práce popisuje jednotlivé sféry života obyvatel Donbasu, v nichž v důsledku války zaznamenali potíže, a s oporou v teorii migrace sleduje jejich význam pro rozhodování o odchodu z regionu. K naplnění stanoveného cíle byly na podzim 2021 při využití sociologické metody sněhové koule provedeny nestandardizované rozhovory se 14 předválečnými obyvateli regionu. Následně byli respondenti pro analýzu rozdělení do dvou skupin podle toho, zda na okupovaném Donbasu zůstali, nebo svůj domov opustili. Z provedeného výzkumu vyplývá, že při stanovení další životní strategie se dotazovaní nejčastěji potýkají s problémy v ekonomické a sociální oblasti. Válečný konflikt však měl také dopad na jejich psychické zdraví. Změnil i uvažování respondentů o životních prioritách – v tomto ohledu práce zachycuje i minoritu změn, které respondenti označili za pozitivní.

Abstract

The bachelor's thesis is devoted to the analysis of the changes that pre-war inhabitants have been facing daily due to the military conflict in the Donbass since 2014. Various spheres of the Donbass people life, experiencing difficulties caused by the war are described. The work is based on the theory of migration explaining the importance of making a decision to leave the region. In order to achieve the aim of the research, non-standardized interviews were conducted using the sociological snowball sampling in the autumn of 2021. The survey involved 14 pre-war inhabitants of the region. Subsequently, the respondents were divided into two groups depending on whether they remained in the occupied Donbass or left their homes. The research shows that most often the respondents face problems in the economic and social spheres while determining their future life strategy. The war also had an impact on the mental health. Also, it changed the respondents' understanding of life priorities. In this consideration, the thesis also captures a minority of changes, which were defined by the respondents as positive.

Klíčová slova

Ukrajina, Rusko, válka, Donbas, migrace, interní přesídlenci

Keywords

Ukraine, Russia, war, Donbass, migration, internally displaced persons

Title/název práce

The war in Donbass and its social effects on the local population

Válka na Donbasu a její sociální dopady na místní obyvatelstvo

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Daniele Kolenovské, Ph.D. za její cenné rady, vstřícnost, a čas, který mi při vedení bakalářské práce věnovala. Také bych chtěla vyjádřit poděkování všem respondentům za důvěru a možnost nahlédnutí do jejich osobních životů. Také obrovské poděkování patří mé rodině za poskytnutou podporu.

OBSAH

ÚVOD	9
1. HISTORIE REGIONU.....	13
2. ESKALACE RUSKO-UKRAJINSKÝCH VZTAHŮ	18
2.1. EUROMAJDAN.....	18
2.2. ANEXE KRYMSKÉHO POLOOSTROVA	19
2.3. VÁLKA NA DONBASU	20
3. ŽIVOTNÍ PODMÍNKY.....	24
3.1. OBYVATELÉ OKUPOVANÉHO DONBASU.....	24
3.2. VNITŘNÍ PŘESÍDLENCI	27
4. SOCIÁLNÍ SFÉRA.....	30
5. INDIVIDUÁLNÍ ROVINA	32
ZÁVĚR	35
SUMMARY	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	38
SEZNAM PŘÍLOH	45
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	46

ÚVOD

Přelom let 2013 a 2014 se stal zlomovým pro Ukrajinu a její národy a národnostní menšiny. V té době asi nikdo netušil, že ve státě, jež spolu s Polskem hostil Mistrovství Evropy ve fotbale v roce 2012, zanedlouho vypuknou občanské nepokoje, dojde k anexi Krymského poloostrova a dlouhotrvající válce na východě země.

Anexe Krymského poloostrova Ruskou federací a nadále pokračující válka na ukrajinském Donbase daly podnět mnoha expertům k vysvětlení události na Ukrajině skrz odborné publikace. Válkou na Donbase rozumím ozbrojený konflikt, jež vypukl na jaře 2014 na východě Ukrajiny mezi ukrajinskými ozbrojenými silami, zpočátku neoznačenými jednotkami ruské armády, které napadly ukrajinský Krym, a jimi podporovanými separatistickými povstalci. Z pohledu mezinárodních vztahů je situace na Donbase definována v kolektivní monografii *Ruská agrese proti Ukrajině* jako hybridní válka. Jedná se o způsob válčení, který kombinuje v sobě jak vojenské, tak i nevojenské prostředky, terorismus a organizovaný zločin. Kniha je podrobným náhledem do důležitých událostí rusko-ukrajinského konfliktu. Popisuje především pozadí ruské agrese, jednotlivé postupy války a vývoj rusko-ukrajinských vztahů.

Dále do historie soustředil svou pozornost americký historik Timothy Snyder. Ve své monografii *Krvavé země* označuje Ukrajinu za jednu z krvavých zemí, ve kterých se v průběhu 20. století realizovala politika masového zabíjení. V případě Ukrajiny autor označuje za příčinu její zvláštní postavení v Evropě. Nacházela se totiž mezi dvěma státy – nacistickým Německem a Sovětským svazem. Dnes lze pozorovat určitou podobnost s minulostí, protože Ukrajina se znovu nachází na pomezí sporu Ruska se Západem. Je však důležité říct, že politika těchto dvou světů se od říší, které existovaly v minulém století, značně odlišuje. Ukrajina si za stávající mezinárodní situace může sama zvolit a obhájit vlastní cestu budoucího vývoje. V této souvislosti pro mě bylo inspirací Snyderovo varování, abychom na oběti minulého masového zabíjení nenahlíželi jen jako na čísla a statistické údaje. Za každým číslem se skrývá určitý životní příběh. Tím se řídím ve své práci i já.

I z aktuální války na Donbase přicházejí nejrůznější statistická čísla, čísla zemřelých a zraněných. Není to však jediný způsob, jak se dá na válku pohlížet. Je důležité si také uvědomit do jaké míry se změnilы osudy přeživších, jak se ozbrojený konflikt promítl do každodenního života místních obyvatel. Jemnější přístup k tomu, co se děje uvnitř

společnosti, která čelí bezpečnostní hrozbě, dokáže nabídnout sociálně ekonomická analýza, kterou ve své práci představím. Tématem této bakalářské práce je tak válka na Donbasu z pohledu jejích sociálních dopadů na místní populaci. Téma své bakalářské práce jsem si zvolila kvůli tomu, že je mi velice blízké, jelikož sama pocházím z Doněcku a ozbrojený konflikt na východě Ukrajiny jsem osobně zažila. V bakalářské práci bych chtěla využít svého mimořádného vhledu do situace a s oporou v odborné sekundární literatuře analyzovat konkrétní zkušenosti obyvatel Donbasu z pohledu sociálních důsledků války. Toto téma považuji za velmi pozoruhodné, jelikož konflikt stále není u konce a obyvatelé Donbasu, bez ohledu na to, zda na okupovaném území zůstali, nebo se rozhodli přestěhovat, se dennodenně potýkají s velkým spektrem překážek. Ačkoliv již vznikly rozsáhlé publikace o válce v její bezpečnostní, mezinárodní a vnitropolitické rovině, životním strategiím přeživšího donbaského obyvatelstva se však věnují jen okrajově. Tato bakalářská práce se proto zaměřuje právě na každodennost obyvatel Donbasu a jejím základem jsou rozhovory přímo vedené jak s těmi, kdo v regionu zůstali, tak s těmi, kdo ho opustili.

Teoreticky se dotýkám okruhu teorií migrace, jak ho popsal Rafael Reuveny. Sleduji, jaký význam přisuzují konkrétní lidé strukturálním hospodářským a sociálním silám, které migraci podporují, a jakým způsobem na ně reagují.¹ Nicméně válka na Ukrajině pokračuje a nelze tedy danou otázku uzavřít definitivně, protože doposud migrace z Donbasu zůstává na úrovni vnitřní migrace, převládají válečné (vnitroregionální) push efekty a mezinárodní nebo vnitroukrajinské pull efekty vesměs nemohou hrát Reuvenym popsanou roli.

Hlavním cílem dané bakalářské práce je prozkoumat a zanalyzovat sociální dopady války na Donbasu na místní obyvatelstvo. K dosažení stanoveného cíle budou provedeny nestandardizované rozhovory s 14 respondenty (viz Tabulka č. 1 Charakteristika respondentů), které ozbrojený konflikt na východě Ukrajiny bezprostředně zasáhl. Kvůli těžké dosažitelnosti respondentů a snaze o získání co největší vzájemné důvěry a otevřenosti byla použita metoda, jež je v sociologii známa pod názvem sněhová koule, někdy také řetězový nebo referenční výběr. Jedná se o techniku, při které je výběr dotazovaných rozšířen na základě doporučení již zúčastněných respondentů. Jelikož výzkum se odehrával na pozadí vojenského konfliktu a zveřejnění osobních údajů dotazovaných by mohlo, jakkoliv ohrozit jejich bezpečí, byla identita daných osob pro účely této práce

---

¹ Rafael Reuveny, *Environmental change, migration and conflict: theoretical analysis and empirical explorations*, 2005.

změněna; jsou označovány unikátním číslem a slovem respondent/respondentka.

Respondenti byli na základě místa, kde momentálně bydlí, rozdělení do dvou skupin. První skupinou jsou lidé, kteří se rozhodli na Kyjevem nekontrolovaném území zůstat. Druhou skupinu tvoří vnitřně přesídlené osoby (angl. *Internally displaced persons, IDPs*). Dle OSN se za vnitřně přesídlené osoby označují lidé, kteří byli nuceni z důvodu ohrožení svého bezpečí v následku vypuknutí ozbrojeného konfliktu, přírodních nebo člověkem způsobených katastrof, porušení lidských práv nebo ve snaze daným událostem předejít, opustit své domovy a přestěhovat se na jiné místo v hranicích zemí svého původu. Lidé, kteří z okupovaného Donbasu odjeli, daná kritéria splňují. Opustili totiž své domovy buď v důsledku probíhajícího ohrožení nebo ve snaze předejít možným rizikům. Nejednalo se tedy o dobrovolné přesídlení.

Z větší části je výzkum založen na datech, získaných pomocí rozhovorů s respondenty, které probíhaly v druhé polovině roku 2021. Jelikož rozhovory se vedly v rodném jazyce respondentů, aby bylo sdělení jasné, jsou citace dotazovaných v hlavním textu přeloženy do českého jazyka, přičemž znění v originále je uvedeno v příslušných poznámkách pod čárou.

Daná bakalářská práce je vedle úvodu a závěru členěna do pěti kapitol. První dvě kapitoly tvoří teoretický a metodologický rámec práce. První kapitola přináší pohled do minulosti Donbasu, který pomůže čtenáři pochopit historii a mentalitu regionu. Druhá kapitola obsahuje chronologický popis událostí, jež se odehrávaly na konci roku 2013 a vedly k válce na Donbasu. Nedílnou součástí je i samotný nástin ozbrojeného konfliktu a snah o nastolení míru v regionu.

Podstatou práce je její praktická část, která ve třech kapitolách analyzuje uskutečněné rozhovory s donbaskou populací. Ve třetí kapitole jsou popsány změny, které se týkaly životních podmínek obyvatel Donbasu. Daná část obsahuje analýzu ekonomické situace respondentů, sféry bydlení a zaměstnání. Čtvrtá kapitola je zaměřená na sféru mezilidských vztahů. V této části jsou rovněž popsány překážky, se kterými se potýkali při administrativní formalizaci svého přesunu. Pátá kapitola obsahuje informace o osobních problémech respondentů, které se projevily s vypuknutím války. Během rozhovorů k této části práce se vyjasnil i dopad války na zdraví respondentů. Celkově lze konstatovat, že shromážděný komplex faktorů dovoluje zjistit, zda se vnitřně přesídlené osoby dokázaly na nové prostředí adaptovat a co jim to usnadnilo.

Tabulka č. 1 Charakteristika respondentů

Charakteristika respondentů					
Respondent číslo	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Místo pobytu	Zaměstnání
1	muž	18-25	vysokoškolské	Ukrajina	student
2	muž	65+	vysokoškolské	okupovaný Donbas	důchodce
3	žena	65+	vysokoškolské	okupovaný Donbas	důchodce
4	muž	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	soukromý sektor
5	žena	40-60	středoškolské	okupovaný Donbas	soukromý sektor
6	žena	40-60	vysokoškolské	okupovaný Donbas	nezaměstnaná
7	žena	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	státní sektor
8	žena	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	soukromý sektor
9	žena	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	soukromý sektor
10	žena	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	státní sektor
11	žena	65+	vysokoškolské	okupovaný Donbas	důchodce
12	muž	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	soukromý sektor
13	žena	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	státní sektor
14	žena	40-60	vysokoškolské	Ukrajina	státní sektor

Zdroj: vlastní zpracování

1. HISTORIE REGIONU

Donbas je průmyslový region na východě Ukrajiny, ve kterém se rozkládá Doněcká uhelná pánev (ukr. *Донецький вугільний басейн*). Jedná se o souhrnné označení pro území Doněcké a Luhanské oblasti Ukrajiny. V širším slova smyslu se název kraje používá i pro označení Dněpropetrovské oblasti Ukrajiny nebo Rostovské oblasti, jež je součástí Ruské federace. Název regionu byl odvozen od řeky Severní Doněc, která regionem protéká. Ve své práci se zaměřuji na ukrajinskou část Donbasu, zejména Doněckou a Luhanskou oblast.

Minulost regionu je velice pestrá. Na formování místní mentality se podílela řada historických událostí, jež se na Donbasu odehrávala. Území dnešního Donbasu bylo v průběhu staletí známé pod názvem Divoké pole. Bylo tvořeno především stepmi a do 17. století nebylo kvůli vpádu tatarsko-mongolské hordy obydlené. Kozáci postupně zakládali osady, které sloužily i jako ochrana před tatarským nepřítelem. První z nich byly zřízeny kolem solných jezer, která lidé využívali k získávání soli. Tak byla v roce 1676 založena pevnost Tor, která je dnes známa jako nejstarší město Doněcké oblasti Slovjansk (ukr. *Слов'янськ*).² Počet měst v oblasti rostl, ale vpády Tatarů na ukrajinské území nepřestávaly. Kozáci formovali vojenská seskupení, která se často skládala z utečenců, kteří hledali svobodu a útočiště před polsko-litevským či moskevským útlakem. Aby přežili, museli se velmi často spojovat s ostatními skupinami (např. Tatary nebo Turky) v závislosti na vojenských, politických nebo ekonomických požadavcích.³ V podstatě se jednalo o svobodné vojáky, kteří se museli přizpůsobovat situaci.

Doněcký region se začal intenzivně rozvíjet teprve v 18. století v důsledku úspěšného postupu Ruského impéria v rusko-tureckých válkách. Byla vytvořena Novoruská gubernie se sídlem v Kremenčuku. Avšak kvůli velké rozloze oblasti, která stěžovala správu gubernie, byla rozdělena do dvou částí – Azovské a Novoruské gubernie.⁴ Osidlování doněckých stepí se pak zrychlilo, protože intenzivnější obdělávání půdy kladlo vysoké nároky na pracovní sílu a její majitelé přiváděli do oblasti obyvatelstvo z okolních regionů. Nadále vznikaly nové osady.

První polovina 18. století byla velice důležitá pro budoucnost Donbasu. Za důležitý mezník ve vývoji regionu lze považovat rok 1721, kdy byla objevena ložiska černého uhlí, čímž se

---

² V. I. Podov a V. S. Kurylo, *Istorija Donbasu* (Luhans'k: LNU imeni T. Ševčenka, 2009), 6, 9–12.

³ Hiroaki, Kuromiya, *Svoboda i teror u Donbasi: ukrajins'ko-rosijs'ke prykordonnja, 1870-1990-i roky* (Kyjiv: Vydavnyctvo Solomiji Pavlyčko "Osnovy", 2002), 61.

⁴ Podov, *Istorija Donbasu*, 47.

ukázal průmyslový potenciál regionu.⁵ Vedle toho byla objevena ložiska železné rudy. Velký význam mělo založení měst Luhansk a Lysyčansk v roce 1795, Luhanské slévárny a prvního státního dolu.⁶ Tento vývoj vedl k prudkému rozvoji uhelného a hutnického průmyslu. Klíčovou roli v rozvoji regionu hrál zahraniční kapitál a napojení produkce průmyslu skrze něj na evropské trhy. Například po založení Novorossijské společnosti těžby uhlí, železa a železnice v roce 1869 byl Donbas spojen s Velkou Británií. Ředitel podniku, britský průmyslník John Hughes, dokonce působil přímo na Donbasu.⁷ Ve stejném roce vzniklo i město Juzovka (dnes Doněck). Postupně se začaly uvádět do provozu také metalurgické závody a Donbas se stal průmyslovým centrem Ruského impéria, které lákalo velký počet pracovních sil. Podle ruského sčítání obyvatelstva v roce 1897 v něm žilo 700 tisíc obyvatel. Další sčítání obyvatelstva odložily boje první světové války a po ní i války občanské, které oblastí procházely. I přes všechny změny související s válkami a převzetím moci bolševiky vyústil prudký průmyslový vzestup Donbasu během následujících čtyř dekád v šestinasobný růst počtu jeho obyvatel (podle sovětského sčítání roku 1937 4,5 milionů lidí).⁸

Pro Sovětský svaz představoval Donbas průmyslovou základnu státu. To se projevilo novým přílivem obyvatelstva, když počátkem 30. let 20. století vypukl v důsledku stalinské násilné kolektivizace na území Ukrajiny a v některých dalších částech SSSR hladomor. Masová dětská úmrtnost vedla k tomu, že koncem 30. let neměly školy k zapsání do první třídy dostatek dětí. I přesto, že v Donbasu také panoval hlad, hledali v tomto hornickém regionu hladovějící lidé z Ruska a jiných regionů Ukrajiny útočiště. Ačkoliv horníci například v průběhu roku 1935 nedostávali po dobu šesti měsíců plat, práce v dole nebo v továrně byla mnohdy jediným způsobem, jak přežít. V důsledku pracovní migrace pak paradoxně hladovění na Donbasu trvalo i po roce 1934, kdy se situace se zásobováním na Ukrajině postupně zlepšovala a o jeho překonání lze mluvit až v roce 1936.⁹

Během 2. světové války představoval Donbas strategicky důležitou oblast. Hrál velkou roli ve válečném hospodářství, jelikož se na jeho území nacházelo velké množství uhelných dolů a závodů. S blížícím se postupem německých jednotek začala evakuace průmyslových podniků, která mnohdy probíhala i za cenu jejich likvidace, aby nemohla být použita

---

⁵ Podov, *Istorija Donbasu*, 183.

⁶ *Ibid.*, 61.

⁷ *Ibid.*, 236.

⁸ Hiroaki, Kuromiya, *Ponjat 'Donbass* (Kijev: Duch i Litera, 2015), 13.

⁹ Kuromiya, *Svoboda i teror u Donbasi*, 245.

nepřítel. ¹⁰ Německá vojska vstoupila na území Donbasu v roce 1941 a postupně region obsadila. Ti, co na okupovaném území zůstali, byli z hlediska Moskvy pokládáni za zrádce a museli čelit teroru ze strany sovětských partyzánů. Ve skutečnosti se však naděje obyvatel Donbasu, kteří vinou stalinských represí nebo hladomoru původně vítali německé vojáky jako příslib lepších životních podmínek, nenaplnily. Němečtí okupanti loupili a zabíjeli. Zásadní zde bylo využití sovětských občanů jako pracovní síly. Více než 300 tisíc lidí bylo deportováno na nucené práce do Německa. ¹¹ V listopadu roku 1942 bylo v uhelném průmyslu zaměstnáno přes 100 tisíc lidí. Spolu s horníky pracovali v dolech také ženy a mládež. ¹² Úspěšná ofenziva Rudé armády vrátila Donbas pod správu Sovětského svazu. Avšak během okupace, která trvala do roku 1943, utrpěl region obrovské materiální škody. V prvních poválečných letech byla urychlená obnova národního hospodářství hlavním úkolem a znovu vyžadovala velké množství pracovní síly. Proto se do tzv. průmyslového srdce Sovětského svazu stěhovali lidé z nejrůznějších oblastí Ukrajiny, ale i Ruska. Národnostní struktura obyvatel Donbasu se proto značně proměnila. Podle statistiky z roku 1950 pouze 67,9 % přistěhovalců pocházelo z jiných částí Ukrajiny, 27,5 % přijelo z Ruska a 5 % bylo původem z ostatních republik SSSR. ¹³

V 50. letech došlo ke transformaci energetické politiky Sovětského svazu. Stát se začal orientovat na ropu a plyn. Plán rozvoje uhelného průmyslu se pozastavil. V důsledku této strategické změny se v Donbasu snížila produktivita práce, zvýšily se výrobní náklady, chyběla těžební technika. Ve snaze získat odměnu za vyšší pracovní výkonnost, horníci často nedodržovali bezpečnostní předpisy a v dolech proto docházelo ke smrtelným nehodám. Rostla nespokojenost s pracovními podmínkami, finančním ohodnocením a administrativním řízením dolů. Politika glasnosti a perestrojky prosazována v druhé polovině 80. let tajemníkem Komunistické strany Sovětského svazu Michaiilem Gorbačovem, proto logicky získala v Donbasu značnou podporu. Umožnila havířům vyjít do ulic a prosazovat své požadavky nahlas. ¹⁴ V roce 1989 došlo k řádě hornických stávek.

---

¹⁰ Ibid., 379–380.

¹¹ Ibid., 381–389.

¹² Tanja Penter, „Politika prací u Donbasu za chasiv Stalina ta Gitlera: perspektivi doslidzhennja istorichnogo dosvidu“, *Historians*, naposledy upravené 13. března 2015, <http://www.historians.in.ua/index.php/en/zabuti-zertvy-viyny/1462-tanja-penter-polityka-pratsi-u-donbasi-za-chasiv-stalina-ta-hitlera-perspektyvy-doslidzhennia-istorychnoho-dosvidu> (staženo 28. března 2022).

¹³ Svetlana Dorosh, „Donbasskij uzal“: kak zaseljali shakhterskij kraj“, *BBC News Ukrajina*, 4. července 2016, https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2016/07/160704_ru_s_donbass_migration_ussr (staženo 28. března 2022).

¹⁴ Aleksej Fedko, „Stachka shakhterov na Ukraine v ijule 1989 goda“, *Doneck Istorija Sobytija Fakty*, naposledy upravené 16. listopadu 2013, <https://infodon.org.ua/donetsk/stachka-shakhterov-na-ukraine-v->

Začaly na Kuzbasu, a když nebyly sovětskou vládou potlačeny, připojilo se dalších 43 tisíc donbaských horníků. Zaznívaly především sociální a ekonomické požadavky. Svou činnost pozastavilo 88 dolů. Výsledkem bylo schválení zákona „O ekonomické nezávislosti Ukrajinské SSR“ v roce 1990.¹⁵ Lze říct, že z dlouhodobého hlediska daný protest podnítl urychlení vyhlášení ukrajinské suverenity, samostatnosti a následně i rozpad Sovětského svazu. Dne 1. prosince 1991 se konalo celoukrajinské referendum o nezávislosti Ukrajiny. Pro svrchovanost země se vyslovilo 83,90 % hlasujících v Doněcké oblasti a 83,86 % voličů Luhanské oblasti.¹⁶

V 90. letech zažívala země po rozpadu Sovětského svazu nelehké časy. Ukrajinské hospodářství a průmysl zachvátila krize. Znovu rostla nespokojenost obyvatelů. Od roku 1989 až do konce 90. let stávkovali donbaští horníci téměř každý rok. V roce 1993 poprvé v historii nezávislé Ukrajiny proběhla největší stávka horníků, které se zúčastnili i pracovníci hutnických, strojírenských, chemických a jiných průmyslových odvětví. Tentokrát se ekonomické požadavky rozšířily i o politické. Mezi ně patřilo vyhlášení referenda o důvěře prezidentovi a parlamentu a také regionální autonomie Donbasu. Hlasování bylo původně stanoveno na 26. září 1993, avšak 2 dny před jeho ohlášeným konáním bylo zrušeno. Výsledkem protestu se stalo rozhodnutí o uspořádání mimořádných prezidentských a parlamentních voleb.¹⁷ Dne 27. března 1994 se konaly parlamentní volby. Zároveň probíhalo v Doněcké a Luhanské oblasti hlasování, v němž místní obyvatelé rozhodovali o otázce federalizace Ukrajiny, hlubší integrace do SNS, dále o statusu ruštiny jako druhého státního jazyka a jejím rovnocenném postavení s ukrajinštinou v administrativní, vědecké a vzdělávací sféře. Pro každou z otázek hlasovalo souhlasně 80-90 % voličů.¹⁸ Referendum, ale mělo pouze konzultativní charakter a nevedlo k realizaci přání většiny obyvatel regionu.

V roce 2004 probíhaly na území nezávislé Ukrajiny čtvrté prezidentské volby. Hlavním

---

iyule-1989-god (staženo 28. března 2022).

¹⁵ Dmitriij Nikitin, „Golodovki, pokhody na Kiev, samosozhzhzenie. Izuchaem 30-letnjuju khroniku protestov shakhterov Donbassa“, Svoi.City, naposledy upravené 10. června 2020, <https://svoi.city/articles/84771/30-letnyaya-hronika-protestov-shakterov-donbassa> (staženo 29. března 2022).

¹⁶ „Vidomist pro rezultati Vseukrajinskogo referendumu. 1 grudnja 1991r.“, Centralnijj derzhavnijj arkhiv vishhikh organiv vladi ta upravlinnja Ukrajiny, naposledy upravené 4. září 2019, <https://tsdavo.gov.ua/gmedia/5-1-28-144-6-jpg/> (staženo 29. března 2022).

¹⁷ „Kak i za chto borolis shakhtery Donbassa v 1990-e-i pochemu oni protestujut segodnja“, Volnovakha.City, naposledy upravené 23. srpna 2020, <https://volnovakha.city/articles/96554/kak-i-za-chto-borolis-shakteri-donbassa-v-1990-e-i-pochemu-oni-protestuyut-segodnya> (staženo 29. března 2022).

¹⁸ „Ukrajinski referendumi. Istorija pitannja“, Uchoose.info, naposledy upravené 29. října 2020, <https://uchoose.info/ukrajinski-referendумы-istoriya-pytannya/> (staženo 29. března 2022).

protivníkem předsedy Strany regionů Viktora Janukovyče byl Viktor Juščenko, jehož politika byla orientována více na západ. Prorusky orientovaného rodáka z Donbasu Janukovyče podporoval spíš ruskojazyčný jih a východ země, zatímco Juščenka volil západ a sever Ukrajiny. Průběh hlasování byl rozporuplný. Druhé kolo voleb, ve kterém podle vyhlášených výsledků zvítězil Janukovyč, nenaplnilo podle mise pozorovatelů Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě nezbytné volební standardy, a organizace proto prohlásila uskutečněné volby za nedemokratické.¹⁹ Příznivci Juščenka označili volby přímo za zfalšované a vyšli do ulic. Protesty, jež podle barvy, kterou pro svou prezidentskou kandidaturu využíval Juščenko, dostaly název Oranžová revoluce, prosadily uspořádání nových voleb. Vítězem se v roce 2005 stal Viktor Juščenko. Viktor Janukovyč, navzdory tomu, že jeho první pokus ujmout se funkce hlavy státu selhal, získal politik prezidentský mandát v roce 2010.

Donbas se od konce 19. století rychle proměnil z „Divokého pole“ v osídlený region s obrovským průmyslovým potenciálem. Historické podmínky, ve kterých se odehrávalo formování tohoto hornického regionu, přispěly k mnohonárodnostnímu charakteru obyvatelstva regionu.

---

¹⁹ „Second round of Ukrainian election failed to address election irregularities and lacked transparency“, OSCE, naposledy upravené 22. listopadu 2004, <https://www.osce.org/odihr/elections/56979>, (staženo 30. března 2022).

2. ESKALACE RUSKO-UKRAJINSKÝCH VZTAHŮ

2.1. Euromajdan

Události, které se odehrály mezi 21. listopadem 2013 až do konce února 2014, vstoupily do dějin jako Euromajdan nebo také Revoluce důstojnosti. Název se odvíjí od kyjevského centrálního náměstí Nezávislosti (ukr. *Майдан Незалежності*), kde protesty probíhaly. Záminkou k nim se stalo nepodepsání asociační dohody s Evropskou unií, o niž usiloval ještě během svého prezidentského mandátu Viktor Juščenko. Jeho nástupce ve funkci, Viktor Janukovyč, vysvětloval svůj odmítavý krok tím, že smlouva nebyla pro stát výhodná a upřednostňoval výhodné ceny za dodání zemního plynu, které výměnou Ukrajině nabízela Ruská federace.²⁰ Vstřícnost Moskvy vůči Kyjevu nebyla motivována jen historicky, postsovětskou nebo slovanskou vzájemností, ale mnohem více ruským zájmem o kontrolu nad hospodářským potenciálem Ukrajiny. Rusko pokládalo Ukrajinu za důležitého partnera pro vytvoření Eurasijské ekonomické unie, a to i z důvodu, že bez ukrajinské účasti by unie nabyla v zásadě ryze asijský charakter.²¹ Navíc díky své výhodné geografické poloze tradičně představuje Ukrajina tranzitní tepnu především pro energetické suroviny mezi Ruskem a Evropou. Ruská federace touží po udržení Ukrajiny ve své geopolitické sféře vlivu a brání proto jejímu sblížení se Západem, zejména jejímu vstupu do EU nebo NATO. Moskva zároveň usiluje o obnovení svého velmocenského postavení v postsovětském prostoru a získání ztracené prestiže bez Ukrajiny nepokládá za možné.

Nepodepsání asociační smlouvy s EU Janukovyčem znamenalo ze strany ukrajinské vlády obrat zahraniční politiky směrem k Ruské federaci a vyvolalo nesouhlas studentů, ke kterým se následně připojili i další nespokojení občané z různých koutů státu, především ale ze západní a střední Ukrajiny.²² Protestující žádali podpis Asociační dohody a proevropské směřování země. V důsledku srážek demonstrantů s ozbrojenými složkami Berkut nabyly protesty protivládní charakter. Střety si totiž vyžádaly desítky obětí, které pak dostaly označení Nebeská setnina (ukr. *Небесна сотня*). Vyvrcholením Revoluce důstojnosti se stalo svržení Viktora Janukovyče z prezidentského úřadu. Volby nového prezidenta byly naplánovány na květen. Funkce hlavy státu se prozatím ujal předseda parlamentu Oleksandr Turčynov.

---

²⁰ Jan Rychlík, Bohdan Zilynskij a Paul R. Magocsi, *Dějiny Ukrajiny* (Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015), 417.

²¹ Jan Šír, *Ruská agrese proti Ukrajině* (Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017), 81.

²² Rychlík, *Dějiny Ukrajiny*, 418.

Mnohosettisícové hnutí, jež šířilo prozápadní náladu, a následný pád vládnoucího režimu v čele s proruským prezidentem byly pro Kreml nežádoucím jevem a vedly k zahájení ruské agrese proti Ukrajině.

2.2. Anexe Krymského poloostrova

Ukrajinská volba jít cestou demokratického vývoje a odhodlání ukrajinských občanů samostatně určovat směr zahraniční politiky země se Ruská federace rozhodla neakceptovat. Kreml využil neklidnou situaci a získal vojenskou kontrolu nad strategickým Krymským poloostrovem, kde se nachází základna ruské Černomořské flotily.

Koncem února obsadili maskovaní vojáci administrativní budovy a strategicky významná místa na Krymu. Příslušnost ozbrojenců k ruské armádě Moskva popírala, na uniformách invazních jednotek chyběly jakékoliv insignie. O ozbrojencích se proto několik dní mluvilo jako o „zelených mužíčcích“ nebo „zdvořilých lidech“. I přesto, že ze začátku popírala Moskva jakoukoliv účast svých vojenských jednotek na poloostrově a tvrdila, že se jedná o síly místní domobrany, dle výzbroje bylo zřejmé, že jde o elitní vojska ruské armády. Později to ruský prezident Vladimir Putin přiznal.²³

Ovládnutí budovy krymského parlamentu umožnilo Kremlu dosadit proruskou vládu a vyhlásit všelidové hlasování, které mělo za cíl legalizovat zábor Krymu. Dne 16. března roku 2014 se uskutečnilo referendum o budoucnosti poloostrova, již bylo v rozporu s ukrajinskou legislativou. Dle III. oddílu článku 73 Ústavy Ukrajiny otázku o teritoriální změně území lze řešit pouze prostřednictvím všeukrajinského referenda.²⁴ Průběh hlasování byl rozporuplný. Obyvatelé se museli rozhodnout mezi 2 otázkami – „Jste pro znovusjednocení Krymu s Ruskem s právem subjektu Ruské federace?“ nebo „Jste pro obnovení platnosti ústavy z roku 1992 a pro status Krymu jako součásti Ukrajiny?“. Je důležité zmínit, že Krymská Ústava z roku 1992, která přestala platit schválením nové krymské ústavy roku 1995, původně poskytovala Krymskému poloostrovu širší autonomii a nezávislost při rozhodování např. o vztazích a spolupracích s jinými státy a za zdroj státní moci prohlašovala lid, tvořený občany Republiky Krym.²⁵ Jednostranný návrat k dané

---

²³ Šír, *Ruská agrese proti Ukrajině*, 101–102.

²⁴ „Konstituciya Ukrajiny – Rozdil III“, Prezident Ukrajiny Oficijne internet-predstavnictvo, <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-iii> (staženo 30. března 2022).

²⁵ „Konstitucija Respubliki Krym“, Verkhovna Rada Ukrajiny, <https://zakon.rada.gov.ua/krym/show/rb076a002-92#Text> (staženo 30. března 2022).

konstituci by tedy narušil ústavní pořádek Ukrajiny a otevřel možnost pozdějšího připojení poloostrova k Ruské federaci. Obyvatelé Krymu v podstatě neměli možnost se při Rusy organizovaném referendu vyslovit pro zachování statusu quo. Hlasování krom toho probíhalo za podmínek vojenské okupace poloostrova. Dle očitých svědectví dokonce občané poloostrova volili pod přísným dozorem příslušníků ruské armády, kteří je bez dohledu nenechali ani při samotném hlasování. Hlasovat navíc mohli i občané Ruské federace, a to dokonce i víc než jednou.²⁶ Velkou roli sehrálo také obsazení médií ruskými vojáky a následné spuštění vysílání ruských programů.²⁷ Takovým způsobem mohlo Rusko ještě před vyhlášením referenda manipulovat s veřejným míněním. Hlasování se zúčastnilo 83,1 % voličů, z nichž se 96,77 % vyslovilo pro odtržení od Ukrajiny.²⁸ Na základě okupace a těchto výsledků voleb byla pak tato část ukrajinského území připojena k Ruské federaci.

Kreml zdůvodnil zábor Krymu ochranou rusky mluvícího obyvatelstva a napravením historické nespravedlnosti, kdy v roce 1954 byl poloostrov z iniciativy Nikity Chruščova darován Ukrajině. Dle slov Vladimira Putina by měl Krym jakožto strategické území patřit silnému svrchovanému státu, který může být jenom ruský.²⁹ Ruský prezident také zmínil, že v případě „zavlečení“ Ukrajiny do Severoatlantické aliance by si nepřál, aby se válečné lodě NATO ocitly ve městě ruské námořní slávy Sevastopolu. Tohle by podle něho způsobilo vytlačení Ruska z oblasti Černého moře.³⁰ Že anexí Krymského poloostrova Rusko porušilo zásady mezinárodního práva a teritoriální suverenity sousedního státu, jemuž Budapešťským memorandem garantovalo nedotknutelnost hranic, Putin nijak nekomentoval.

2.3. Válka na Donbasu

Situace na Donbasu se začala stupňovat poté, co na konci února byl během protestů na Majdanu svržen proruský prezident Viktor Janukovyč. Na jihovýchodě země došlo k masovým nepokojům, které se konaly proti nové vládě v Kyjevě a byly podněcovány ze strany Ruské federace a jejích agentů. Prorusky naladěné obyvatelstvo, které se

---

²⁶ Elena Removskaja, „«Polnostju podkontrolnoe golosovanie»: krymskij «referendum» sem let spustja“, Krym. Realii, naposledy upravené 17. března 2021, <https://ru.krymr.com/a/krymskiy-referendum-sem-let-spustya/31154267.html> (staženo 30. března 2022).

²⁷ Šír, *Ruská agrese proti Ukrajině*, 103.

²⁸ Vitali Kropman, „Vlasti ozvuchili itogovyje dannye referendumu v Krymu i Sevastopole“, *DW*, 17. března 2014, <https://www.dw.com/ru/власти-озвучили-итоговые-данные-референдума-в-крыму-и-севастополе/a-17500901> (staženo 1. dubna 2022).

²⁹ „Krym voshel v sostav Rossijskoj Federacii“, Interfaks, naposledy upravené 18. března 2014, <https://www.interfax.ru/russia/365492> (staženo 1. dubna 2022).

³⁰ „Putin:nashi voennye "vstali za spinoj" samooborony Kryma“, *BBC News Russkaja sluzhba*, 17. dubna 2014, https://www.bbc.com/russian/russia/2014/04/140417_putin_phone_line (staženo 1. dubna 2022).

inspirovalo úspěšným odtržením Krymu od Ukrajiny, obsazovalo budovy orgánů veřejné moci a bezpečnostních služeb a požadovalo samostatnost regionu. Na rozdíl od Charkova a Oděsy, kde se demonstrace podařilo potlačit, v Doněcku a Luhansku protesty pokračovaly. Dne 7. a 28. dubna 2014 vyhlásili proruští demonstranti samozvanou Doněckou a Luhanskou lidovou republiku.³¹ Podobně jako na Krymu, proběhlo i zde protiústavní referendum o otázce statusu těchto území. Dne 11. května 2014 se v něm pro samostatnost vyslovilo 89,7 % zúčastněných.³² Následně vytvořily obě republiky konfederaci pod historizujícím názvem Novorusko.

Ovládnutí řady ukrajinských měst v Luhanské a Doněcké oblasti proruskými separatisty a následné vyhlášení lidových republik na východě země donutily ukrajinské vedení přijmout opatření k zajištění bezpečnosti státu. V reakci na probíhající události na teritoriu Donbasu se rozhodl úřadující prezident Oleksandr Turčynov 14. dubna 2014 vyhlásit na daném území protiteroristickou operaci ATO (ukr. *Антитерористична операція*).³³ Dle zákona Ukrajiny „O boji proti terorismu“ lze definovat ATO jako „soubor koordinovaných zvláštních opatření zaměřených na prevenci, předcházení a zastavení teroristických aktivit, propuštění rukojmích, zajištění bezpečnosti obyvatelstva, neutralizaci teroristů, minimalizaci následků teroristické činnosti“.³⁴ Operace si kladla za cíl vytlačení separatistů z Donbasu a jeho následný návrat pod správu ukrajinské vlády. Po květnovém vítězství Petra Porošenka v prezidentských volbách a jeho nástupu do funkce došlo k zahájení ukrajinské protiofenzivy. V důsledku úspěšného protiútoků obnovily ukrajinské síly kontrolu nad městy Mariupol, Kramatorsk, Severodoněck, Slavjansk a Lysyčansk.³⁵ Přelomovým okamžikem ATO se stalo sestřelení civilního letadla MH17, již dne 17. července 2014 mířilo z Amsterdamu do Kuala Lumpur. Během katastrofy přišlo o život 298 lidí. Z mezinárodního šetření vyplývá, že pád letounu byl způsoben explozí protiletadlového systému Buk, již byl vyroben v Ruské federaci a odpálen z území kontrolovaného

---

³¹ Šír, *Ruská agrese proti Ukrajině*, 126–128.

³² „V Donecke obnarodovany rezultaty "referenduma““, *BBC News Ukrajina*, 11. května 2014, https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/05/140511_ru_s_donbass_referendum (staženo 1. dubna 2022).

³³ „№405/2014 Ukaz prezydenta Ukrajiny - Pro rishennja Radi nacionalnoï bezpeki i oboroni Ukrajiny vid 13 kvitnja 2014 roku "Pro nevidkladni zakhodi shchodo podolannja teroristichnoji zagrozi i zberezhenja teritorialnoji cilisnosti Ukrajiny", Prezident Ukrajiny oficijne internet-predstavnictvo, 14. dubna 2014.

³⁴ „№ 1313-VII Zakon Ukrajiny - Pro vnesennja zmin do zakoniv Ukraïni shhodo borotbi z terorizmom“, Verkhovna Rada Ukrajiny, 5. června 2014.

³⁵ „Voennyj konflikt v Donbasse: ključevye daty i fakty“, *BBC News Russkaja služba*, naposledy upravené 14. dubna 2017, <https://www.bbc.com/russian/features-39598555> (staženo 1. dubna 2022).

proruskými separatisty.³⁶ Jakkoliv se Rusko od aktivit samozvaných republik distancovalo jak od ryze vnitroukrajinské záležitosti (občanské války), tragédie MH17 jasně ukázala, že konflikt má mezinárodní charakter a Rusko se v něm aktivně angažuje.

V září roku 2014 se v hlavním městě Běloruska uskutečnila jednání s cílem nastolení příměří v Donbasu. Setkání pod patronátem OBSE se zúčastnili představitelé Ukrajiny a Ruska. Strany spolu se zástupci samozvaných lidových republik podepsali Minský protokol, již měl za úkol zajistit klid zbraní.³⁷ Smlouva se ale jevila nefunkční a nepřinesla valné výsledky. V lednu 2015 se konalo druhé kolo vyjednávání, jehož zásadním bodem bylo okamžité nastolení příměří.³⁸ Avšak i přes podepsání mírové smlouvy, boje nadále pokračovaly. Region stále zůstává zónou trvalého napětí.

Dne 17. března roku 2015 bylo schváleno ukrajinským prezidentem Petrem Porošenkem rozhodnutí Rady národní bezpečnosti a obrany Ukrajiny o přerušení přepravy zboží přes frontovou linii až do doby uskutečnění prvních dvou bodů Druhé minské dohody (tzn. uzavření příměří a stažení těžkých zbraní oběma stranami). Daný krok byl reakcí na zhoršení bezpečnostní situace v zóně ATO včetně obsazení ukrajinských podniků na území kontrolovaném separatisty.³⁹ Pro obyvatele Donbasu to znamenalo pozastavení dovozu ukrajinských výrobků včetně potravin nebo léků.

V důsledku ruské agrese na Ukrajině, bylo přibližně 44 000 km² ukrajinského území včetně Krymu okupována. Jedná se o 7 % území státu a strategickou průmyslovou oblast, jejíž okupace znemožňuje plnohodnotné fungování ukrajinského státu.⁴⁰

Dle dat OSN po celou dobu trvání konfliktu na Donbasu přišlo o život v době od 14. dubna 2014 do 31. ledna 2021 3375 civilistů včetně 148 dětí a 298 osob zahynulých při tragédii malajsijského Boeingu 777. Zranění utrpělo víc než 7000 civilních obyvatelů.⁴¹ Na osudy

---

³⁶ Šír, *Ruská agrese proti Ukrajině*, 131.

³⁷ „Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group, signed in Minsk, 5 September 2014“, Organization for Security and Co-operation in Europe, <https://www.osce.org/home/123257> (staženo 3. dubna 2022).

³⁸ „Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements“, Organization for Security and Co-operation in Europe, <https://www.osce.org/cio/140156> (staženo 3. dubna 2022).

³⁹ „№ 62/2017 Ukaz prezidenta Ukrajiny - Pro rishennja Radi nacionalnoji bezpeki i oboroni Ukrajiny vid 15 bereznja 2017 roku "Pro nevidkladni dodatkovi zakhodi iz protidiji gibridnim zagrozam nacionalnij bezpeky Ukrajiny"“, Verkhovna Rada Ukrajiny, 15. března 2017.

⁴⁰ „Vistup Prezidenta Ukrajini na zagalynih debatah 70-ii sesiji Generalynoi Asambleji Organizaciji Objednanih Nacij“, Misija Ukrainy pri NATO, naposlady upravene 30. srpna 2015 <https://nato.mfa.gov.ua/news/40472-vistup-prezidenta-ukrajini-na-zagalynih-debatah-70-ji-sesiji-generalynoi-asambleji-organizaciji-objednanih-nacij> (staženo 3. dubna 2022).

⁴¹ Report on the human rights situation in Ukraine, 1 August 2021 to 31 January 2022, OHCHR, naposlady upravene 28. března 2022,

dalších obyvatel nevyřešená situace tvrdě doléhá. V důsledku eskalace musel velký počet lidí čelit sociálním následkům ruské agrese. Na obou stranách frontové linie si lidé museli zvyknout na nový život.

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/31stReportUkraine-ukr.pdf> (staženo 3. dubna 2022).

3. ŽIVOTNÍ PODMÍNKY

Tato kapitola analyzuje hospodářské efekty ruské agrese na Ukrajině z pohledu jejich dopadů na každodenní život obyvatelstva Donbasu a na základě řízených interview s vybranými účastníky popisovaných událostí sleduje jejich finanční možnosti zabezpečit si bydlení, potravu, ošacení a další životní potřeby. Donbaská předválečná společnost se z pohledu reakce na ruskou agresi zřetelně rozdělila na dvě skupiny. Část obyvatel se rozhodla svou domovinu neopustit a raději se potýká s realitou rozvráceného regionu, zatímco druhá část region opustila, odešla do mírových oblastí Ukrajiny (vnitřní přesídlenci) nebo do zahraničí (váleční uprchlíci, emigranti, azylanti).

3.1. Obyvatelé okupovaného Donbasu

I přes všechny hrůzy války se rozhodla řada lidí na území okupovaného Donbasu zůstat. Důvodem bylo to, že mnozí z nich měli emoční pouto k místu svého narození, kde strávili naprostou většinu života. Někteří uváděli nedostatek finančních prostředků.

V důsledku války čelila místní populace finančním problémům. První půlrok státní zaměstnanci nedostávali na okupovaném území platy. Popisují případy, kdy jim chyběly finance i na potravu. „*Známa se na začátku války ocitla ve velmi tíživé situaci. Hladověla. Sbírala jídlo, které vyhazovali sousedé, a vařila si z toho. Další známá, matka samoživitelka, po dobu 8 měsíců nedostávala plat. Když jsem ji přijela navštívit, uviděla jsem, že měla v ledničce pouze dýňovou polévku,*“⁴² vypovídá o svých známých respondentka č.6. V lepší situaci se ocitli ti, kteří disponovali úsporami nebo měli nějaký jiný, na ukrajinském státu nebo firmách nezávislý příjem peněz. V některých rodinách docházelo k tomu, že pouze jeden člen pobíral mzdu a živil ostatní. „*Společnost, ve které jsem pracovala, se přestěhovala na území kontrolované ukrajinskou vládou. Abych nepřišla o zaměstnání a stálý plat, jela jsem za firmou. Bydlela jsem na Ukrajině. Ostatní zůstali doma. Každý týden v průběhu několika měsíců jsem posílala domů tašky s jídlem. Mezi potraviny jsem schovávala penízky, aby si blízcí mohli dokoupit nějaké maličkosti...mléko nebo chleba,*“⁴³

---

⁴² Знакомая в начале войны оказалась в очень тяжелом положении. Голодала. Она подбирала продукты, которые выбрасывали соседи, и готовила себе из этого еду. Вторая, мать-одиночка, в течение 8 месяцев не получала зарплату. Когда я приехала её навестить, я увидела, что в холодильнике у неё стоял только тыквенный суп.

⁴³ Компания, в которой я работала, переехала на подконтрольную Украине территорию. Чтобы не потерять работу и зарплату, я поехала за фирмой. Я жила в Украине. Остальные остались дома. Каждую неделю в течение нескольких месяцев я отправляла домой сумки с едой. Между продуктами я прятала денежку, чтобы близкие могли докупить себе какую-то мелочь...молоко или хлеб.

svěřila se respondentka č.5. Je důležité zaznamenat, že podle názoru respondentů obyvatelé povstaleckých republik odcházeli a nadále odchází za prací převážně do Ruské federace. Většinou se jedná o práci na směny, která trvá po dobu několika měsíců. Značná část lidí odjíždí k sezonní práci na Krym, kde pracují jako barmani, číšníci, uklízeči nebo prodavači suvenýrů. V důsledku nedostatku perspektiv v samozvaných lidových republikách lze pozorovat odliv zejména mladých lidí do Ruska. Tohle je způsobeno tím, že doklady o dosaženém vzdělání vydané takzvanými povstaleckými úřady jsou v Rusku uznávané jako platné. Navíc, platy v takzvaných separatistických republikách jsou podstatně nižší než mzdy v Ruské federaci.

Za nejzranitelnější skupinu lze označit staré lidi, kteří na okupovaném území zůstali. Kvůli válce byly sociální výplaty a dotace na Donbasu zmrazeny. K obdržení penze museli důchodci každé 2 měsíce dojíždět na území kontrolována ukrajinskou vládou a hlásit se na úřadech. Pro staré lidi, kteří už nejsou natolik fyzicky zdatní, to byl velice komplikovaný proces. Mnozí z nich trpí chronickými onemocněními, proto vystát dlouhou frontu při překročení hranic mezi takzvanými separatistickými republikami a územím kontrolovaným Ukrajinou pro ně bylo velice namáhavé. Navíc situaci od roku 2020 zkomplikoval koronavirus. Úřady takzvaných separatistů se rozhodly kvůli Covid-19 uzavřít kontrolní stanoviště. Jediný způsob, jak se dostat na území kontrolované Kyjevem, se stalo překročení rusko-ukrajinských hranic. *„Na Ukrajinu lze jet jedině přes Rusko. U hranic se tvoří tak velké fronty, že lidé tam musí i přespávat. Jen cesta tam zabere více než 28 hodin, ale pak ještě člověk musí počítat s cestou zpět. Zvládnout takhle těžkou cestu mi nedovoluje můj zdravotní stav. Budu ale muset. Jsem kvůli tomu nervózní. Když to neudělám, přijdu o důchod,*“⁴⁴ popsala situaci respondentka č.3. Lze předpokládat, že kvůli cestě, jež se jeví nepřekonatelnou překážkou pro většinu starých lidí, dostávají důchodci penzi pouze na území samozvaných republik. Samozvané lidové republiky nahrazují totiž všem seniorům jejich důchod v rublech, který nedosahuje výše odpovídající ukrajinskému důchodu. Od 1. ledna 2022 činí minimální výše starobního důchodu v samozvané Doněcké lidové republice 7 884,86 RUB, což odpovídá částce 88 EUR.⁴⁵ Je to ale malá suma, která ani nestačí

---

⁴⁴ *В Украину можно приехать только через Россию. Очереди у границ настолько большие, что люди там вынуждены ночевать. Только дорогу туда заберёт больше 28 часов, а еще и дорога обратно. Мне здоровье не позволяет вот эту всю дорогу перенести. Но надо, очень нервничаю из-за этого. Меня сейчас пенсии лишат, если я этого не сделаю.*

⁴⁵ „Vlasti DNR reshili v 2022 godu podnjat uroven pensij zhitelej Respubliki“, IA Krasnaja Vesna, naposledy upravené 4. listopadu 2021, <https://rossaprimavera.ru/news/94b2c579> (staženo 4. dubna 2022).

k pokrytí základních potřeb.

Výhodou pro místní obyvatele jsou výrazně levnější ceny za služby (voda, plyn, elektřina) než na Ukrajině. Základních potravin na trhu je dostatek. Importují se ale z Ruska. Ukrajinské potraviny z obchodních řetězců kvůli ekonomické blokádě zcela vymizely. Některé suroviny, včetně exotických, jsou ale v menších městech malém k nedostání. „Včera jsem půl dne hledala brokolici. V žádném obchodě jsem ji nenašla. Tofu u nás také nekoupíš,“⁴⁶ říká respondentka č.5. V dané situaci velkou ekonomickou výhodou disponují ti, kteří vlastní pozemek. Může být totiž použit k chování zvířat nebo pěstování plodin. Vlastnoručně vyprodukované výrobky můžou nejen zásobovat svého majitele, ale i přinést mu finanční zisk. „Potraviny se zdražily. Ale jsme na tom líp než ostatní. Máme vlastní vajíčka, brambory, cibuli, mrkev, třešně a také máme hodně jahod. To, co nesníme, prodáváme na trhu,“⁴⁷ říká respondent č.3. Běžné služby, se kterými se dennodenně setkávají lidé například v Rusku nebo na Ukrajině, jsou pro obyvatele takzvaných separatistických republik neobvyklé. „Přijde mi, že jsme se vrátili zpátky v čase do osmdesátek. Nemůžeme si nic objednat s doručením domů, takovou službu prostě nemáme. Když se bavím s kamarády a říkají mi, že si můžou zaplatit nákup na samoobslužné pokladně, přijde mi to jako něco neuvěřitelného,“⁴⁸ vypráví respondentka č.5.

Celkově lze na základě provedených interview situací v samozvané Doněcké lidové republice ve srovnání s dřívějšími možnostmi i ve srovnání s možnostmi obyvatel sousedních regionů hodnotit jako zaostávající. K tomu se přidává přetrvávající pocit strachu: i přes to, že se na ulicích již neobjevuje tak velký počet vojáků jako na začátku války, se velká část dotazovaných nadále necítí bezpečně. Atmosféra na Donbasu se nadále vyznačuje napětím a je označena respondenty jako deprimující. Pocity při vycestování z regionu popisuje respondentka č.9 takhle: „Jakmile překročíme hranice republiky, hned se nám lépe dýchá. Pokaždé máme pocit jako by nám někdo omezoval přístup ke kyslíku a pak se plně nadechneme...“.⁴⁹

---

⁴⁶ Вчера я полдня искала брокколи. Ни в одном магазине я её не нашла. Тофу у нас тоже не купишь.

⁴⁷ Цены на продукты поднялись, но нам проще. У нас свое есть. У нас свои яйца, картошка, лук, морковка, черешня, много клубники. Все что не съедаем, продаём на рынке.

⁴⁸ Такое впечатление, что мы вернулись назад во времени в восьмидесятые. Мы не можем себе заказать что-то на дом. Такой функции у нас просто нет. Когда я общаюсь с друзьями, и они мне говорят, что могут оплатить покупки на кассе-самообслуживания, для меня это кажется чем-то фантастическим.

⁴⁹ Как только мы пересекаем границу республики, нам становится лучше дышать. Каждый раз у нас возникает ощущение как будто нам кто-то перекрывал кислород, а потом мы вдохнули полной грудью.

3.2. Vnitřní přesídlenci

Finanční situace vnitřních přesídlenců byla po odchodu z regionu tíživá, jelikož veškerý svůj majetek zanechali na okupovaném území. Naprostá většina z nich nebyla finančně připravena opustit svůj domov na delší dobu a o opuštění domova rozhodly válečné události a strach o vlastní životy a životy svých dětí. Další příčinou bylo to, že lidé se nedokázali ztotožnit se samozvanými republikami a neviděli tam perspektivy pro svůj budoucí rozvoj.

V momentě začátku válečného konfliktu ztratila většina obyvatel práci. Šest respondentů mělo svůj podnik, o který v důsledku války z různých důvodů přišli. Většina musela zrušit svou živnost kvůli neklidné situaci v regionu. Objevovaly se i případy, kdy podnik padl do rukou separatistů. Kvůli ztrátě zaměstnání a chybějícím úsporám hledali přesídlenci práci tam, kde aktuálně našli útočiště. Existují případy, kdy si lidé s vysokoškolským vzděláním nemohli najít práci ve svém oboru. Zároveň platí, že obtížněji hledali novou práci muži. Nejčastějším problémem bylo to, že nespĺňovali věkové hranice neformálně stanovené zaměstnavatelem. „*Najít si práci po padesátce je prakticky nereálné. Všichni si hledají zaměstnance do 35 let a se znalostí minimálně dvou jazyků. V mém věku tu můžeš pracovat jen jako hlídač nebo vrátný. Můžeš pracovat i na sebe. Ale mně, bohužel, nezbyly peníze na to, abych mohl rozjet nějaký seriózní byznys,*“⁵⁰ popisuje respondent č.12. Aby užívali své rodiny, velmi často museli muži vykonávat podřadné práce. „*Manžel má dvě vysokoškolská vzdělání. Na novém místě začínal pracovat jako nakládač, pak si našel jiné zaměstnání, ale stejně si tím přivydělával. Ted' už je to všechno za námi, ale začínal úplně od nuly,*“⁵¹ dělí se o zkušenosti své rodiny respondentka č.13. Nakonec všem dotazovaným se podařilo najít si zaměstnání. Ne všichni, ale pracují ve svém oboru.

Lidé, kteří z Donbasu odjeli v důsledku války, měli možnost získat status vnitřního přesídlence a požádat stát o finanční podporu. Jednalo se o každoměsíční peněžitou částku ve výši 884 UAH (28 EUR) pro praceneschopné přistěhovalce (děti, důchodci) a 442 UAH (14 EUR) pro způsobilé k práci.⁵² Od začátku roku 2018 byla částka pro děti a seniory

---

⁵⁰ *Найти работу после пятидесяти практически невозможно. Все ищут себе работников до 35 лет и со знанием минимум двух языков. В моём возрасте здесь можно работать только сторожем или вахтёром. Можно работать и на себя. К сожалению, чтобы открыть какой-то бизнес, у меня не осталось денег.*

⁵¹ *У мужа два высших образования. На новом месте он начинал с грузчика, потом он нашел другую должность, но все равно подрабатывал грузчиком. Сейчас уже всё позади, но начинал он с полного нуля.*

⁵² Vladislav Bulatchik, „Pilgi ta dopomoga dlja pereselenciv. shcho derzhava obicjae i shcho vikonuje (ros.)“, Prava ljudini, <http://prava-lyudyny.org/pilgy-ta-dopomoga-dlya-pereselentsiv-shho-derzhava-obitsyaye-i-shho-vykonuye-ros/> (staženo 7. dubna 2022).

zvýšena na 1000 UAH (31,5 EUR). Avšak maximální výše peněžní pomoci na jednu rodinu může celkově činit 5000 UAH (157 EUR). V případě, kdy práceschopní přesídlenci si v průběhu dvou měsíců od získání státní podpory nenajdou práci, bude jim pomoc odebrána.⁵³ Dle slov dotazovaných nestačí táto suma (442 UAH) k pokrytí základních životních potřeb. „*Na jednu stranu je to lepší než nic. Vystačí to na nákup potravin na osobu. Možná i na dva nákupy, ale bez masa. Tím pádem, o jakém pronájmu se můžeme bavit, když náklady na byt začínají od 7000-8000 UAH,*“⁵⁴ říká svůj názor respondent č.12.

Z důvodu ztráty stálého finančního příjmu museli respondenti snížit své náklady. Kvůli ekonomickým problémům si nemohli dotazovaní dovolit značnou část věcí, na které dříve běžně dosáhli, například nákup oblečení, bytového textilu nebo jim dokonce chyběly prostředky i na použití městské hromadné dopravy. „*Šetřili jsme jen jak to šlo. Kupovali jsme všechno v malém množství a jen to potřebné. Děti chodily do školy několik zastávek pěšky. Za ušetřené peníze na dopravě jsme kupovali chleba,*“⁵⁵ popisuje dotazovaná č.14. Jelikož většina opouštěla region na začátku války a nepočítala s dlouhým trváním konfliktu, brali si dotazovaní při odjezdu z domova jen nezbytné věci. Ze začátku v důsledku vleklého konfliktu postrádali přesídlenci oděv a obuv. „*Vzali jsme si jen letní oblečení. S příchodem chladného počasí jsme neměli, co na sebe,*“⁵⁶ popisuje respondentka č.9. Tento problém pomáhali dotazovaným vyřešit lidé, kteří na okupovaném území zůstali. Posílali jim jejich věci poštou nebo jinými alternativními způsoby. „*Odjeli jsme pouze s jedním kufrem. Známým jsme nechávali klíče od bytu. Sbalili nám věci a poslali to posledním vlakem na místo, kde jsme v té době bydleli. Měli jsme obrovskou radost z toho, že konečně máme bundy a kozačky,*“⁵⁷ povídá dotazovaná č.14. Solidarita, pokud šlo o zajištění stravy a oblečení, je mezi převálcenými obyvateli Donbasu často zmiňována. Mnohým respondentům například půjčovali chybějící oblečení jejich známí a příbuzní, u kterých v době krátce po odchodu ze

---

⁵³ „Sovet jurista: Kak pereselencu ne poterjat socialnye vyplaty“, Rinat Akhmetov Fond, naposledy upravené 26. srpna 2018, <https://akhmetovfoundation.org/ru/news/porada-yurysta-yak-pereselentsyu-ne-vtratyty-sotsialni-vyplaty> (staženo 7. dubna 2022).

⁵⁴ *С одной стороны, это лучше, чем ничего. Этого достаточно, чтобы один раз сходить человеку в магазин. Ну может быть два, но без мяса. Тогда о каком съеме жилья может идти речь, когда расходы на квартиру начинаются от 7000–8000 гривен?*

⁵⁵ *Мы сэкономили насколько можно было. Мы покупали всё в маленьком количестве и только самое необходимое. Дети ходили в школу несколько остановок пешком. За сэкономленные на транспорте деньги мы покупали хлеб.*

⁵⁶ *Мы собрали только летнюю одежду. С приходом холодов нам было нечего надеть.*

⁵⁷ *Уехали мы только с одним чемоданом. Ключи от квартиры мы оставляли знакомым. Они собрали нам вещи и отправили последним поездом до места, где мы в то время жили. Мы так обрадовались тому, что у нас наконец-то есть куртки и сапоги.*

svých domovů setrvali v naději, že se budou moci brzy vrátit.

Další výzvou, které čelily přesídlené osoby, bylo zajištění ubytování. Ze začátku pomáhali některým uprchlíkům jejich příbuzní, a to tak, že buď je na nějakou dobu ubytovali u sebe, nebo jim zajistili a na pár měsíců uhradili pronájem. Města jak v zahraničí, tak i na jihovýchodě či východě Ukrajiny se však vyznačovala skromnou nabídkou volných bytů. Omezené bylo často i vybavení k pronájmu nabízených nemovitostí, nebo ceny byly natolik vysoké, že si je uprchlíci nemohli dovolit platit. *„Hledali jsme nejlevnější byt s dobrou infrastrukturou, abychom nemuseli utrácet za dopravu. Našli jsme ubytování, avšak tam nebyl dostatek nábytků. S manželem jsme spali na zemi, byla tam matrace. Děti spaly v jedné malinké posteli. Deky byly staré a děravé. Za dobrých časů bych je nepoužívala, byla ale velká zima,*“⁵⁸ svěřila se respondentka č.14. Ve srovnání s ochotou společnosti podporovat vnitřní přesídlence potravinami nebo šatstvem, bylo v případě zajištění ubytování častým problémem, že majitelé bytů odmítali poskytnout ubytování utečencům z Donbasu. *„Dokonce se v inzerátech objevovalo, že lidi s malými dětmi, zvířaty nebo uprchlíky neubytovávají,*“⁵⁹ podělil se o své zkušenosti respondent č.4. Dva účastníci výzkumu vypověděli, že kvůli nedůvěře k přistěhovalcům je navštěvovali několikrát do měsíce pronajímatelé s cílem zkontrolovat, zda je jejich byt v pořádku. Případy, kdy si uprchlíci s postupem času pořídili vlastní nemovitost, jsou ojedinělé.

---

⁵⁸ Мы искали самую дешевую квартиру с хорошей инфраструктурой, чтобы не тратить деньги на проезд. Мы нашли жилье, но там не было некоторой мебели. Мы с мужем спали на полу, там был матрас. Дети спали на маленькой кровати. Одеяла были старые и в дырках. В хорошие времена я бы таким не укрывалась, но было холодно.

⁵⁹ Даже писали в объявлениях – нельзя с маленькими детьми, животными и переселенцами.

4. SOCIÁLNÍ SFÉRA

Dopady ruské války na Donbasu se projevují pochopitelně i v rovině mezilidských vztahů. Ačkoliv panuje jistá míra solidarity, přesuny početných vojenských jednotek, násilná proměna administrativního rámce území a výrazná migrace nutně způsobily rozpad rodinných a přátelských vazeb a zásadně tak ovlivnily sociální kapitál obyvatel zasažených válkou a jejich schopnost uspět v proměněném i v novém prostředí, ve kterém žijí. V této kapitole se proto soustředím na odpovědi respondentů výzkumu na otázky po změnách jejich životů v této oblasti a dále po potížích, s jakými se setkávali při komunikaci se státními úřady.

Lidé, kteří se kvůli válce z okupovaného Donbasu přestěhovali a potřebovali k tomu pomoc ze strany státu, se podle vládou stanovených pravidel mohli zaregistrovat jako vnitřně přesídlené osoby. Kvůli tomuto svému statusu a původu z Donbasu se však setkávali s byrokratickými překážkami.

Nejrozšířenějším problémem mezi dotazovanými bylo vyřízení důchodu. K žádosti o důchod je nutné doložit dokumenty potvrzující odpracování let, po něž bylo placeno důchodové pojištění. Situaci komplikuje to, že většině přesídlenců tyto dokumenty chybí. V tomto případě musí žadatel doložit potvrzení o dosažení důchodového pojištění z institucí, kde byl zaměstnán. V případě dotazovaných zůstaly dané instituce na okupovaném území, tudíž veškeré dokumenty vydány úřady povstaleckých republik nejsou na Ukrajině uznány. Domoci se svých práv je v takových případech velmi těžký úkol.

Pokud jde o vzdělávání, je to především téma vnitřních přesídlenců, protože na okupovaných územích zůstali převážně staří lidé, kteří tuto otázku nemusí pro své děti řešit. Podle rozhovorů realizovaných pro tuto práci vnitřní přesídlenci nezaznamenali žádné problémy s přijetím svých dětí do škol. Ve většině ukrajinských regionů nebyla potřeba doložit jakékoliv doklady. V ojedinělých případech se konal přijímací pohovor k ověření znalostí žáka. Většina škol dokonce poskytovala žákům pocházejícím z Donbasu bezplatné stravování.

Závažným a předem netušeným problémem, s nímž se musela většina vnitřních přesídlenců vyrovnávat, byla jejich stigmatizace v důsledku ruské propagandy. V reakci na ni se v ukrajinské společnosti šířily po vypuknutí války negativní stereotypy o vnitřně přesídlených osobách z Donbasu. Nejčastějším bylo označení všech přesídlenců za separatisty, kteří si přejí rozpad státu. Existují případy, kdy se původní obyvatelé regionu stávali terčem agrese

ze strany svých spoluobčanů. Respondent č.4 popisuje jeden z nich: „*Známému za bílého dne zničili auto jen kvůli tomu, že měl espézetku okupovaného území. Vozidlo bylo silně poškozené. Už se nedalo opravit.*“⁶⁰ Kvůli šíření negativních nálad se báli někteří přesídlenci zmínit svůj původ. „*Na otázku, odkud pocházím, jsem vždycky odpovídala potichu, jelikož jsem nikdy nevěděla, jak bude na to člověk reagovat,*“⁶¹ sděluje dotazovaná č.8.

Ne všichni lidé byli k přesídlencům naladěni negativně. Velkému počtu lidí nebyla situace, ve které se obyvatelé Donbasu ocitli, lhostejná. Přesídlené osoby se setkávaly s vlnou podpory v různých sférách života. „*Když jsme se stěhovali, byl jeden člen naší rodiny těžce nemocný. Jezdili jsme po doktorech. Všude nám pomáhali, nikde nevzali ani korunu. Byl jsem překvapený. Někdy dělali lidé takové věci, které by nikdo ani pro příbuzné neudělal,*“⁶² popisuje respondent č.12, který se setkal s pomocí ve sféře zdravotnictví. Velmi často poskytovali pomocnou ruku cizí lidé. „*Skupina učitelů ze školy, kde chodily moje děti, nám dala plnou tašku potravin. V té době nám to moc pomohlo, když jsme málem neměli na jídlo,*“⁶³ říká dotazovaná č.14. Respondentka č.13 se setkala s pomocí ve školství: „*Třída jela na výlet, který jsme si v tu dobu nemohli dovolit. Zaplatili to za nás. Řekli nám, že zájezd pro jednoho člověka byl kvůli objednání velkého počtu lidí zdarma.*“⁶⁴ Nelze jednoznačně říct, zda se obyvatelé Donbasu potýkali spíše s pozitivními nebo negativními reakcemi na jejich původ. Jedná se o lidský faktor, který nelze předvídat.

Značná část respondentů pocítila, že se jejich kruh přátel zúžil. Vztahy byly ovlivněny válkou a odlišnými politickými názory, již se mnohdy stávaly příčinami sporů. Jsou známy případy, kdy členové jedné rodiny nebo lidé, kteří se bavili roky, přerušovali kontakty. Aby dotazování zamezili hádkám, nebaví se se svými blízkými nebo kamarády o válce a politice. „*Víme, že v některých věcech se vůbec neshodneme. Nebavíme se o nich. Rozhodli jsme se, že kamarádství bude mimo politiku,*“ říká respondentka č.8.

---

⁶⁰ Знакомому среди белого дня разбили машину только из-за того, что номера были оккупированной территории. Машина была сильно испорчена. Нельзя было её исправить.

⁶¹ На вопрос откуда я, я всегда отвечала тихонечко, потому что никогда не знала, как человек на это реагирует.

⁶² Когда мы переезжали, один член нашей семьи был тяжело болен. Мы ездили по врачам. Нам везде очень помогли, ни копейки нигде не взяли. Иногда люди делали такие вещи, которые бы не сделали для своих родных.

⁶³ Группа учителей со школы, куда ходили мои дети, дала нам целый пакет с продуктами. В то время у нас практически не было на еду, поэтому нам это очень помогло.

⁶⁴ Класс ехал на экскурсию, в то время мы это себе не могли позволить. Заплатили за нас. Сказали, что так как путевки заказывались на большое количество людей, одна путевка шла в подарок.

5. INDIVIDUÁLNÍ ROVINA

V této kapitole popisují dopady války na soukromý život původních obyvatel Donbasu. Jelikož výskyt problémů v této sféře nezáleží na tom, zda se respondent nachází na okupovaném území či nikoliv, daná kapitola není členěna podle polohy dotazovaných. Navíc, ve většině případech jsou problémy obou skupin podobného rázu. Během čtení této části práce se čtenář dozví, co válka osobně znamenala pro původní obyvatelé a zda se přesídlenci a ti, kteří v povstaleckých republikách zůstali, se dokázali adaptovat na nové prostředí.

Všichni dotazovaní zažili ozbrojený válečný konflikt na vlastní kůži. Kromě bezprostředního nebezpečí a ohrožení života se válka projevila na tělesném a duševním zdraví obyvatel. Nejrozšířenějšími psychickými onemocněními byly úzkosti, apatie a deprese. V některých případech se lidé zasažení konfliktem nedokázali obejít bez psychologické či psychiatrické pomoci. V důsledku stresu trpěli dotazovaní poruchami spánku. *„První dva roky války byly opravdu děsivé. Všude se neustále ozývaly exploze. Málem jsme se zbláznili. Teď je situace klidnější. Nějakou dobu jsme nemohli spát, i když jsme neslyšeli výstřely nebo výbuchy. Báli jsme se přílišného ticha,“*⁶⁵ sdělila respondentka č.6, která se po celou dobu konfliktu nacházela na Donbasu. Neustálý stres, který prožívali obyvatelé regionu, způsobil po delší době zhoršení chronických onemocnění nebo vznik nových chorob. Velice těžce nesli válečné události děti a dospívající. Bylo zaznamenáno mnoho případů, kdy se u dané věkové skupiny projevovaly v důsledku války zdravotní problémy. Mezi choroby, které se vyskytovaly u respondentů a jejich dětí, patřily epileptické záchvaty, obsedantně-kompulzivní poruchy, termoneurozy a panické ataky. Doposud jak děti, tak i dospělí pociťují strach z hlasitých jevů. Připomínají jim totiž výbuchy. *„Je hrozné, když slyšíš, jak nad tebou letí rakety. Tento zvuk si s ničím nespleteš. Když jsme se přestěhovali, báli jsme se každého hlasitého zvuku. Dítě si pokaždé zacpávalo uši. Ani ohňostroje už u nás nevyvolávají pocit radosti jako kdysi,“*⁶⁶ povídá dotazovaná č.9.

Bolestivým momentem pro ty, kdo své domovy opustili, bylo stěhování. Drtivá většina respondentů před začátkem války disponovala vlastním majetkem a měla finanční stabilitu.

---

⁶⁵ Первые два года войны были по-настоящему жуткие. Постоянно везде раздавались взрывы. У нас чуть крыша не поехала. Сейчас уже ситуация поспокойнее. Какое-то время мы не могли спать, когда мы не слышали стрельбу или взрывы. Мы мучились от тишины.

⁶⁶ Это ужасное чувство, когда ты слышишь, как над тобой летят ракеты. Этот звук ты не спутаешь ни с чем. Когда мы переехали, мы боялись каждого громкого звука. Ребенок себе каждый раз закрывал уши. Уже даже от салютов не испытываешь такой радости как когда-то.

Pro značnou část dotazovaných se náhlá změna bydliště jevila šokem. „*Bylo psychicky náročné se vyrovnat s tím, že nejsme doma. Strávili jsme celý život na jednom místě, něčeho jsme dosáhli. Dosavadní život se nám vydařil. Všechno jsme měli a najednou jsme o to přišli,*“⁶⁷ vyjadřuje se respondent č.12. Dalším potvrzením zmíněného faktu jsou slova respondentky č.8: „*Velmi těžko se přijímá skutečnost, že jsi celý život pracoval a pak jsi najednou všechno ztratil. Vyvázl jsi s „holýma rukama“ a zbylo ti jen něco málo na přežití. Budovali jsme vlastní malinké impérium, abychom mohli mít důvěru ve svou budoucnost a budoucnost svých dětí. Přišli jsme o něj (impérium).*“⁶⁸ Mnozí lidé se s tím doposud nedokázali vyrovnat a adaptovat se na nové prostředí. Je znám pouze jeden případ, kdy se respondent cítil být šťastný z důvodu změny bydliště. Jedná se ale o situaci, kdy se dotazovaný spolu se svojí rodinou přestěhoval do již dávno vysněného místa a hned si zajistil finanční stabilitu. Někteří stále doufají v brzký konec války a následný návrat domů. Jedná se především o muže, kteří před válkou měli svoje podnikání. Lze předpokládat, že k tomu dochází kvůli tomu, že se dané osoby potýkaly na novém místě s nedostatkem příležitostí pro seberealizaci.

Velkým problémem je odloučení jednotlivých částí širší rodiny. Běžným jevem je totiž to, že se mladá generace z různých důvodů z okupovaného Donbasu odstěhovala a příslušníci staršího pokolení zůstali z vlastní vůle na území separatistických republik. Lidé ve vyšším věku se k opuštění místa, kde oni vyrůstali a celý život bydleli, nemohou odhodlat. Takovým způsobem dochází k tomu, že členové jedné rodiny žijí na různých stranách frontové linie. Ačkoliv se toto rozdělení dotýká i mladých, jejich vytížení prací a péči o děti jim pomáhá o věci intenzivně neuvažovat a pomáhá jim také v integraci do nových mezilidských vazeb. Prožívají proto intenzivně zejména svou neschopnost dostát povinnostem vůči nemocným rodičům: „*Bylo pro mě velmi náročné nechat mého otce samotného. Je mi líto, že nemůžu být po jeho boku a rychle přijít na pomoc, jakmile ji bude potřebovat. Takové stáří si nezaslouží,*“⁶⁹ říká respondentka č.14. Ve většině případů je však rozdělení rodiny bolestivé především pro staré lidi. Starší část populace se cítí být osamocená. „*Moji rodiče se nechtějí přestěhovat. Žili tam jejich předkové. Je tam jejich domov. Nezvládli by to fyzicky ani*

---

⁶⁷ *Психически было сложно смириться с тем, что мы не дома. Мы прожили целую жизнь на одном месте, мы чего-то достигли. Жизнь удалась. И вдруг мы все потеряли.*

⁶⁸ *Очень тяжело принять факт, что ты целую жизнь работал, а потом ты все это потерял. Ты остался голый, у тебя чуть-чуть на жизнь. Мы строили свою маленькую империю, чтобы быть уверенным в своем будущем и будущем своих детей. Мы её потеряли.*

⁶⁹ *Для меня было очень сложно оставить своего отца одного. Мне очень жаль, что я не могу быть рядом с ним и прийти к нему на помощь, когда ему это нужно. Он не заслуживает такой старости.*

*psychicky. Trpí, že se s námi nemohou častěji setkávat. Vždycky se na nás těší,*⁷⁰svěřuje se respondentka č.13. Mladá populace také nese odloučení se svými blízkými velmi těžce.

I přes všechny obtíže, které s sebou válka přinesla, se většina respondentů cíleně snažila nerezignovat, udržet si pozitivní přístup a zaznamenávat změny k lepšímu. Mezi hlavními obyvatelé Donbasu zaznamenali změnu svého myšlení a nastavení jiných životních priorit. Do popředí se dostala rodina. *„Naučili jsme si víc vážit jeden druhého. Naučili jsme se uhlazovat konflikty, protože jsou i horší problémy než nějaké rozházené ponožky. Už se nebojíme říct druhému, že ho máme rádi, protože příště už nemusí být,*⁷¹ popisuje změny respondentka č.8.

Přestěhování do jiného města přineslo pro některé respondenty lepší pracovní pozici a kariérní růst. Jde převážně o ženy, jejichž manželové podnikali. Z daného důvodu lze předpokládat, že před začátkem ruské agrese neměly dané osoby potřebu si budovat kariéru, jelikož byly finančně zajištěné. V důsledku války se dostaly jejich rodiny do finančních potíží, proto ženy usilovaly o získání pracovního místa a možnosti povýšení. *„Tato situace byla pro mě prospěšná. Ujmula jsem se dobré funkce, kterou bych ve svém rodném městě nezískala kvůli své lenosti. Manžel vydělával slušné peníze, neměla jsem potřebu tvrdě pracovat. Byl to nějaký kopanec do zadku, který mě přiměl k pohybu. Opustila jsem svoji komfortní zónu. Posunulo mě to,*⁷² řekla respondentka č.10. Lze konstatovat, že v drtivé většině došlo k seberealizaci žen. Dotazování také poukázali na to, že v důsledku změny bydliště se jejich kontakty značně rozšířily. Lidé navázali známosti, někteří si dokonce našli nové kamarády. Mezi respondenty také vzrostl patriotismus.

---

⁷⁰ *Мои родители не хотят переезжать. Там жили их предки. Там их дом. Они бы не выдержали это ни физически, ни морально. Они страдают, что не могут нас видеть чаще. Всегда нас так ждут.*

⁷¹ *Мы научились ценить друг друга. Мы научились сглаживать конфликты, потому что есть и проблемы похуже, чем разбросанные носки. Мы уже не боимся сказать друг другу, что любим, потому что следующего раза может и не быть.*

⁷² *Эта ситуация пошла мне на пользу. Я сейчас занимаю хорошую должность, которую бы я в своем родном городе не получила из-за своей лени. Мой муж хорошо зарабатывал. У меня не было необходимости усиленно работать. Это был какой-то пинок под зад, который заставил меня шевелиться. Это меня сдвинуло с места.*

ZÁVĚR

Z uskutečněných rozhovorů plyne, že po narušení bezpečnosti, byla hospodářská sféra válkou na východě Ukrajiny nejvíce zasažena. Jelikož většina respondentů potvrdila, že kvůli ekonomickým problémům si nemohla dovolit řadu věcí a služeb, které běžně používala před válkou, lze konstatovat, že životní úroveň dotazovaných na obou stranách frontové linie klesla. Obyvatelé okupovaného Donbasu přitom prakticky přišli o ukrajinské důchody, sociální dávky, platy a nebyli schopni zajistit živobytí sobě ani své rodině. Ti, kdo odešli, velmi často čelili problémům s hledáním ubytování a uplatnění na trhu práce dostatečné k materiálnímu zajištění rodiny. Válečný konflikt také poškodil zdraví obyvatel Donbasu. Negativní dopady války se odrazily především na duševním zdraví dětí a dospělých. Většina respondentů se doposud nevyrovnala se strachem a úzkostmi a trpí psychickými onemocněními.

Z hlediska pozitivních důsledků, byla zaznamenána změna myšlení, především vyzdvižení rodiny na první místo životních priorit. Pro některé respondenty, kteří odešli z Donbasu do ukrajinského zázemí, se válečné události staly impulsem k seberealizaci a zajištění lepších životních podmínek pro své rodiny. Důležitost udržování dobrých mezilidských vztahů ve válce značně stoupla. Proto skutečnost, že ze sociálního hlediska lze za rozšířený problém označit rozdělení rodin, je respondenty mimořádně tíživě prožívána. Nejde přitom jen o fyzickou nebo emocionální neschopnost starších členů rodin opustit Donbas. K narušení nebo úplnému přerušení rodinných či přátelských vztahů došlo také kvůli odlišným politickým názorům a pohledům na probíhající válku na Donbase mezi blízkými respondenty. Pro některé dotazované je téma války a politiky v kruhu blízkých tabuizované.

Pokud jde o migrační teorii a otázku, jak se Ukrajinci vyrovnali s push a pull motivy pro odchod ze svých domovů v Donbasu, je třeba konstatovat, že jasně převažuje negativní vliv bojů, destrukce hospodářství v Donbasu a obavy o zdraví a budoucnost dětí. Dopady vnitřního přesídlení jsou pro jednotlivé osoby a rodiny obrovské. Obyvatelé, kteří opustili okupovaný region, přišli o majetek, zaměstnání a živobytí. Zároveň se museli přizpůsobit životu v nových podmínkách. Případy, kdy se původní obyvatelé Donbasu potýkali kvůli svému původu s negativními projevy chování, jsou za této situace vážné, zůstávají nicméně ojedinělé. Naopak, napříč společnostmi bylo podle respondentů možné pozorovat vlnu podpory a solidarity. Přesto se naprostá většina respondentů ani po osmi letech nedokázala vyrovnat s opuštěním Donbasu a stále doufá v brzký návrat domů.

Ruská agrese proti Ukrajině se podle realizovaných rozhovorů zásadně dotkla životů východoukrajinského obyvatelstva. V důsledku vysoké eskalace konfliktu došlo k narušení všech oblastí života v Donbasu, válka negativně poznamenala osudy jeho obyvatel a navždy je změnila. Ruská argumentace, že Moskvou vedené boje povedou ke zlepšení života ruskojazyčného obyvatelstva, Donbasu se nenaplnila.

SUMMARY

According to the interviews, after the safety breaches, the economic sphere was most affected by the war in eastern Ukraine. As most respondents confirmed, due to economic problems, they could not afford the many things and services they commonly used before the war. It can be stated that the standard of living of the respondents on both sides of the front line has declined. At the same time, the inhabitants of the occupied Donbass practically lost their Ukrainian pensions, social benefits, and salaries and were unable to provide for themselves or their families. Those who left the occupied region often faced problems with finding accommodation and a relevant job in the labor market to provide for the family. The war also undermined the health of the people of Donbass. The negative consequences of the war mainly affected the mental health of children and adults. Most respondents have not coped with fear and anxiety yet, and suffer from mental illness.

As for the positive consequences, there has been a change in thinking, especially in ranking the family at the top of life priorities. For some respondents who left the Donbass for the Ukrainian inland, the war became an impetus for self-realization and better living conditions for their families. The significance of maintaining good interpersonal relationships during the war increased considerably. Therefore, the split of families can be described as a widespread problem from a social point of view, which is extremely difficult for the respondents. It is not just the physical or emotional inability of elder family members to leave the Donbas. The disruption or complete interruption of family or friendship relations was also due to controversial political views and understanding of the ongoing war in the Donbass within the respondents' environment. For some respondents, the topic of war and politics within the family is a taboo.

In terms of the migration theory and the problem of push and pull motives to leave homes in the Donbass, it should be noted that the negative consequences of the combat, the destruction of the Donbass economy, and concerns about the health and future of children prevail. The effects of internal displacement are enormous for individuals and families.

Residents, relocated from the occupied region, lost property, employment, and livelihoods. At the same time, they had to adapt to life in new conditions. Cases where the native inhabitants of the Donbass have experienced negative attitude due to their origin are serious in this situation, but they remain rare. On the contrary, according to the respondents, a wave of support and solidarity could be observed across societies. Nevertheless, even after eight years, the total majority of the respondents have not been able to cope with leaving the Donbass and still hope to return home soon.

According to the interviews results, the Russian aggression against Ukraine has fundamentally affected the lives of the eastern Ukrainian population. As a result of the high escalation of the conflict, all spheres of life in the Donbas were violated, and the war affected the fates of its inhabitants and changed them forever. Russia's argument that Moscow-led combat will improve the lives of the Russian-speaking population has not been fulfilled in the Donbass.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Primární zdroje

Rozhovory

Respondent č. 1. V osobním rozhovoru s autorem, 7. září 2021 (osobně). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 2. V osobním rozhovoru s autorem, 8. září 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 3. V osobním rozhovoru s autorem, 7. října 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 4. V osobním rozhovoru s autorem, 7. listopadu 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 5. V osobním rozhovoru s autorem, 21. listopadu 2021(online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 6. V osobním rozhovoru s autorem, 4. prosince 2021(online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 7. V osobním rozhovoru s autorem, 5. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 8. V osobním rozhovoru s autorem, 5. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 9. V osobním rozhovoru s autorem, 9. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 10. V osobním rozhovoru s autorem, 11. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 11. V osobním rozhovoru s autorem, 14. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 12. V osobním rozhovoru s autorem, 14. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 13. V osobním rozhovoru s autorem, 14. prosince 2021 (online). Uloženo v osobním archivu.

Respondent č. 14. V osobním rozhovoru s autorem, 26. prosince 2021 (osobně). Uloženo v osobním archivu.

Dokumenty

„Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements“. Organization for Security and Co-operation in Europe. <https://www.osce.org/cio/140156> (staženo 3. dubna 2022).

„Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group, signed in Minsk, 5 September 2014“. Organization for Security and Co-operation in Europe. <https://www.osce.org/home/123257> (staženo 3. dubna 2022).

„Report on the human rights situation in Ukraine, 1 August 2021 to 31 January 2022“. OHCHR. Naposledy upravené 28. března 2022. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/31stReportUkraine-ukr.pdf> (staženo 3. dubna 2022).

Legislativa

„Konstitucija Respubliki Krym“. Verkhovna Rada Ukrajiny. <https://zakon.rada.gov.ua/krym/show/rb076a002-92#Text> (staženo 30. března 2022).

„Konstituciya Ukrajiny – Rozdil III“. Prezident Ukrajiny Oficijne internet-predstavnicтво. <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-iii> (staženo 30. března 2022).

„№ 1313-VII Zakon Ukrajiny - Pro vnesennja zmin do zakoniv Ukraïni shhodo borotbi z terorizmom“. Verkhovna Rada Ukrajiny, 5. června 2014.

„№ 62/2017 Ukaz prezydenta Ukrajiny - Pro rishennja Radi nacionalnoji bezpeki i oboroni Ukrajiny vid 15 bereznja 2017 roku "Pro nevidkladni dodatkovi zakhodi iz protidiji gibridnim zagrozam nacionalnijj bezpeky Ukrajiny"“. Verkhovna Rada Ukrajiny, 15. března 2017.

„№405/2014 Ukaz prezydenta Ukrajiny Pro rishennja Radi nacionalnoji bezpeki i oboroni Ukrajiny vid 13 kvitnja 2014 roku "Pro nevidkladni zakhodi shhodo podolannja teroristichnoji zagrozi i zberezhenja teritorialnoji cilisnosti Ukrajiny". Prezident Ukrajiny

Oficijne internet-predstavništvo, 14. dubna 2014.

Sekundární zdroje

Knihy

Kuromiya, Hiroaki. *Ponjat' Donbass*. Kijev: Duch i Litera, 2015.

Kuromiya, Hiroaki. *Svoboda i teror u Donbasi: ukrajins'ko-rosijs'ke prykordonnja, 1870-1990-i roky*. Kyjiv: Vydavnytvo Solomiji Pavlyčko "Osnovy", 2002.

Podov, V. I. a V. S. Kurylo. *Istorija Donbasu*. Luhans'k: LNU imeni T. Ševčenka, 2009.

Reuveny, Rafael. *Environmental change, migration and conflict: theoretical analysis and empirical explorations*, 2005.

Rychlík, Jan, Bohdan Zilynskyj a Paul R. Magocsi. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015.

Snyder, Timothy. *Krvavé země: Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*. Praha: Paseka, 2013.

Šír, Jan. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017.

Webové stránky

„Krym voshel v sostav Rossijskoj Federacii“. Interfaks. Naposledy upravené 18. března 2014. <https://www.interfax.ru/russia/365492> (staženo 1. dubna 2022).

„Second round of Ukrainian election failed to address election irregularities and lacked transparency“. OSCE. Naposledy upravené 22. listopadu 2004. <https://www.osce.org/odihr/elections/56979> (staženo 30. března 2022).

„Sovet jurista: Kak pereselencu ne poterjat socialnye vyplaty“. Rinat Akhmetov Fond. Naposledy upravené 26. srpna 2018. <https://akhmetovfoundation.org/ru/news/porada-yurysta-yak-pereselentsyu-ne-vtratyty-sotsialni-vyplaty> (staženo 7. dubna 2022).

„Ukrajinski referendumi. Istorija pitannja“. Uchoose.info. Naposledy upravené 29. října 2020. <https://uchoose.info/ukrajinski-referendумы-istoriya-pytannya/> (staženo 29. března 2022).

„Vidomist pro rezultati Vseukrajinskogo referendumu. 1 grudnja 1991r.“. Centralnij derzhavnij arkhiv vishhikh organiv vladi ta upravlinnja Ukrainy. Naposlady upravené 4. září 2019. <https://tsdavo.gov.ua/gmedia/5-1-28-144-6-jpg/> (staženo 29. března 2022).

Bulatchik, Vladislav. „Pilgi ta dopomoga dlja pereselenciv. shcho derzhava obicjae i shcho vikonuje (ros.)“. Prava ljudini. <http://prava-lyudyny.org/pilgy-ta-dopomoga-dlya-pereselentsiv-shho-derzhava-obitsyaye-i-shho-vykonuye-ros/> (staženo 7. dubna 2022).

Fedko, Aleksej. „Stachka shakhterov na Ukraine v ijule 1989 goda“. Doneck Istorija Sobytija Fakty. Naposlady upravené 16. listopadu 2013. <https://infodon.org.ua/donetsk/stachka-shakhterov-na-ukraine-v-iyule-1989-god> (staženo 28. března 2022).

Nikitin, Dmitriij. „Golodovki, pokhody na Kiev, samosozhzenie. Izuchaem 30-letnjuju khroniku protestov shakhterov Donbassa“. Svoi.City. Naposlady upravené 10. června 2020. <https://svoi.city/articles/84771/30-letnyaya-hronika-protestov-shahterov-donbassa> (staženo 29. března 2022).

Penter, Tanja. „Politika praci u Donbasi za chasiv Stalina ta Gitlera: perspektivi doslidzhennja istorichnogo dosvidu“. Historians. Naposlady upravené 13. března 2015. <http://www.historians.in.ua/index.php/en/zabuti-zertvy-viyny/1462-tania-penter-polityka-pratsi-u-donbasi-za-chasiv-stalina-ta-hitlera-perspektyvy-doslidzhennia-istorychnoho-dosvidu> (staženo 28. března 2022).

Removskaja, Elena. „«Polnostju podkontrolnoe golosovanie»: krymskij «referendum» sem let spustja“. Krym. Realii. Naposlady upravené 17. března 2021. <https://ru.krymr.com/a/krymskiy-referendum-sem-let-spustya/31154267.html> (staženo 30. března 2022).

„Kak i za chto borolis shakhtery Donbassa v 1990-e–i pochemu oni protestujut segodnja“. Volnovakha.City. Naposlady upravené 23. srpna 2020. <https://volnovakha.city/articles/96554/kak-i-za-chto-borolis-shahteri-donbassa-v-1990-e-i-pochemu-oni-protestuyut-segodnya> (staženo 29. března 2022).

„Vlasti DNR reshili v 2022 godu podnjat uroven pensij zhitelej Respubliki“. IA Krasnaja Vesna. Naposlady upravené 4. listopadu 2021. <https://rossaprimavera.ru/news/94b2c579> (staženo 4. dubna 2022).

Noviny a neoborná periodika

„Putin:nashi voennye "vstali za spinoj" samooborony Kryma“. *BBC News Russkaja sluzhba*, 17. dubna 2014, https://www.bbc.com/russian/russia/2014/04/140417_putin_phone_line (staženo 1. dubna 2022).

„V Donecke obnarodovany rezultaty "referenduma"“. *BBC News Ukrajina*, 11. května 2014, https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2014/05/140511_ru_s_donbass_referendum (staženo 1. dubna 2022).

„Voennyj konflikt v Donbasse: ključevye daty i fakty“. *BBC News Russkaja sluzhba*, 14. dubna 2017, <https://www.bbc.com/russian/features-39598555> (staženo 1. dubna 2022).

Dorosh, Svetlana. „"Donbasskijj uzal": kak zaseljali shakhterskijj krajj“. *BBC News Ukrajina*, 4. července 2016, https://www.bbc.com/ukrainian/ukraine_in_russian/2016/07/160704_ru_s_donbass_migration_ussr (staženo 28. března 2022).

Kropman, Vitali. „Vlasti ozvuchili itogovyje dannye referendumu v Krymu i Sevastopole“. *DW*, 17. března 2014, <https://www.dw.com/ru/власти-озвучили-итоговые-данные-референдума-в-крыму-и-севастополе/a-17500901> (staženo 1. dubna 2022).

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Alona Radchenko
E-mail:	74445545@fsv.cuni.cz
Studijní obor:	Teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	zimní, 2021/2022
Semestr a školní rok ukončení práce:	letní, 2021/2022
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Jan Hornát, Ph.D.
Vedoucí práce:	Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.
Název práce:	Válka na Donbasu a její sociální dopady na místní obyvatelstvo
Charakteristika práce (max. 10 řádek):	Válka na východě Ukrajiny je od roku 2014 dlouhotrvajícím konfliktem, který rozdělil životy milionů obyvatel Donbasu na „před“ a „po“. Hodně lidí si muselo zvolit cestu – zůstat na okupovaném území nebo se přestěhovat. Ti, kteří na okupované Donbasu zůstali, se potýkají s velkým množstvím problémů. Ti, kteří odešli, museli tzv. začít nový život. Obě skupiny se musí vypořádat s různými typy překážek. Předložená bakalářská práce se zabývá sociálními dopady války na Donbase na původní obyvatele regionu. Cílem práce je pomocí rozhovorů s vybranou skupinou obyvatel Donbasu, zjistit, ve kterých oblastech panují v důsledku války největší sociální problémy.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Původním cílem práce bylo pomocí rozhovorů s vybranou skupinou obyvatel Donbasu zjistit, ve kterých oblastech panují v důsledku války největší sociální problémy, a tyto výsledky porovnat s hodnocením situace mezinárodními organizacemi a ruskými organizacemi na pomoc běžencům. Daný cíl jsem se rozhodla zúžit a zaměřit se spíše na samotné problémy, kterým v důsledku války čelili předváleční obyvatelé regionu. Nově byli respondenti pro analýzu rozdělení do dvou skupin podle toho, zda na okupovaném Donbasu zůstali, nebo svůj domov opustili.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Úvod 1. Historie regionu 2. Eskalace rusko-ukrajinských vztah 2.1. Euromajdan 2.2. Anexe Krymského poloostrova 2.3. Válka na Donbasu 3. Životní podmínky 3.1. Obyvatelé okupovaného Donbas 3.2. Vnitřní přesídlenci 4. Sociální sféra 5. Individuální rovina Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

„Package of Measures for the Implementation of the Minsk Agreements“. Organization for Security and Co-operation in Europe. <https://www.osce.org/cio/140156> (staženo 3. dubna 2022).

„Protocol on the results of consultations of the Trilateral Contact Group, signed in Minsk, 5 September 2014“. Organization for Security and Co-operation in Europe. <https://www.osce.org/home/123257> (staženo 3. dubna 2022).

„Report on the human rights situation in Ukraine, 1 August 2021 to 31 January 2022“. OHCHR. Naposledy upravené 28. března 2022. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/31stReportUkraine-ukr.pdf> (staženo 3. dubna 2022).

Kuromiya, Hiroaki. *Ponjat' Donbass*. Kijev: Duch i Litera, 2015.

Kuromiya, Hiroaki. *Svoboda i teror u Donbasi: ukrajins'ko-rosijs'ke prykordonnja, 1870-1990-i roky*. Kyjiv: Vydavnyctvo Solomiji Pavlyčko "Osnovy", 2002.

Podov, V. I. a V. S. Kurylo. *Istorija Donbasu*. Luhans'k: LNU imeni T. Ševčenka, 2009.

Reuveny, Rafael. *Environmental change, migration and conflict: theoretical analysis and empirical explorations*, 2005.

Rychlík, Jan, Bohdan Zilynskyj a Paul R. Magocsi. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015.

Snyder, Timothy. *Krvavé země: Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*. Praha: Paseka, 2013

Šír, Jan. *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 1 Charakteristika respondentů	12
--	----

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ATO	protiteroristické operace
EU	Evropská unie
EUR	euro
NATO	Severoatlantická aliance
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
RUB	ruský rubl
SNS	Společenství nezávislých států
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UAH	ukrajinská hřivna